

MERÉNYI-METZGER GÁBOR

Zrínyi Miklós elsőszülött fiának születése és halála

Elég volt Istennél Ábrahám jó kedve,
 Fiának halála mert meg volt engedve:
 Másképpen vagyok én Istentől büntetve,
 Avagy talán inkább Istentől szeretve.

Meglátá kis Izsákot és megszereté,
 Kar-angyalok közben el is viteté,
 Ezt az áldozatot menyben helyezteté,
 Paradicsom kertiben ütet teteté.

Tudom, miért köllött most szintén az Urnak
 Paradicsom kertiben kis virág Izsák,
 Tavasszal ugyanis virágot plántálják,
 Ütet is most ültetik kisedet angyalkák.¹

A fenti sorok Zrínyi Miklós 1659-ben, elsőszülött fiának halálalakor írt elégiájának az első három versszak. Ezen költői alkotáson kívül mindössze egyetlen levélben – igaz, keresztnév nélkül – szerepel az a tény, hogy Zrínyinek az 1662-ben született Ádámon kívül volt még egy fia. A Csáktornyán, 1658. augusztus 24-én írt levelében ugyanis azt közli Rucsics Jánossal, hogy „Keserűen bánt velem a szerencse. Egyforma értékű csereként: megsegített a törökkel szemben, de elvette szeretett leányomat, és fiamra is ugyanezt a végzetet várom, mert végtelenül gyöngé”.² Arról, hogy pontosan ki is volt a költő és hadvezér elsőszülött fia, mikor és hol született, illetve mikor és hol halt meg, egyaránt hallgatnak a korabeli források, a régebbi és a legújabb irodalomtörténeti munkák. Az alábbiakban tehát erről a gyermekről, az ő életének két legfontosabb „álmásáról”, azaz a születéséről és a haláláról szeretnék szólni.

A Zrínyi Miklós életével és irodalmi munkásságával foglalkozó monográfiák közlése szerint az elsőszülött fiú, Izsák 1658-ban született és 1659-ben halt meg.³ Széchy

* A szerző történész.

1 *Gróf Zrínyi Miklós művei*, I, *Költői művek*, kiad. NÉGYESY László, Bp., 1914, 357; *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból*, II, *Barokk és késő-barokk rokokó*, szerk. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1988, 174.

2 ZRÍNYI Miklós *válogatott levelei*, s. a. r., jegyz. BENE Sándor, HAUSNER Gábor, Bp., 1997, 103.

3 HAUSNER Gábor, *Zrínyi Ádám = A Zrínyiek a magyar és horvát történetében*, szerk. BENE Sándor, HAUSNER Gábor, Bp., 2007 (Hősgaléria), 165; Kovács Sándor Iván, *Az író Zrínyi Miklós*, Bp., 2006, 55; Uő, *A lírikus*

Károly írja ötkötetes, 1900-ban megjelent Zrínyi-monográfiájában, hogy „Izsák fiát pedig, a ki 1659 tavaszán húnyt el, egyszerűen csak N-nek jeleztük, mert az Izsák név bibliás volta miatt a hátramaradt elégiában költői fogásnak tetszett; de a sirató ének részletes elemzéséből, igaz vallásosságának őszinteségéből, hősünk biblia-szeretetéből és második fia bibliás nevéből meg kellett győződnünk, hogy az Izsák elvesztett gyermekének valódi neve volt. Ez minden valószínűség szerint 1658-ban született.”⁴ Napjaink irodalomtörténészei szintén felvetik, hogy az Izsák név talán csak Zrínyi költői leleménye, és valójában más volt az elsőszülött fiának a keresztnéve. Zrínyi irodalmi munkásságának legfőbb szakértője, Kovács Sándor Iván írja egyik monográfiájában, hogy „Az Elégiá-ban Zrínyi Izsák néven említi fiát. Valóban így hívták-e? – hiszen a vers a bibliai Ábrahám példázatával indul, lehetne az elnevezés jelképes is.”⁵ Ugyanakkor azt sem zárja ki, hogy „második házassága hatodik évében végre megszületett fiát valóban Izsák névre keresztelte: már-már kiszikkadt Ábrahámnak érezhette magát, amikor Isten a várva várt fiúgyermekkel megáldotta.”⁶ A nemrégiben elhunyt jeles történész-akadémikus, R. Várkonyi Ágnes pedig – Kovács Sándor Iván monográfiájáról írt recenziójában – megjegyzi, hogy „Zrínyi Izsák nevű fiáról máig nem került elő egykorú forrás. Valóban Izsáknak hívták-e?”⁷

A bécsi római katolikus egyházközségek anyakönyveiben⁸ való kutakodásaim során sikerült pontot tennem az „Izsák-kérdésre”. A Bécs-belvárosi schotteni plébánia (Katholisches Pfarramt Unsere Liebe Frau zu den Schotten in Wien) és a szintén I. kerületi Szent Mihály-egyházközség (Katholisches Pfarramt St. Michael in Wien) matriculáiban ugyanis sikerült több, a Zrínyi családdal kapcsolatos bejegyzést találnom. Nevezetesen a következőket: Zrínyi Miklós gróf és Löbl Mária bárónő, 1652. április 22-én kelt házassági anyakönyvi bejegyzését;⁹ a Zrínyi házaspár Izsák fiának 1655. április 28-án kelt kereszteleési anyakönyvi bejegyzését;¹⁰ a Zrínyi házaspár Ádám nevű fiának 1662. november végén kelt kereszteleési anyakönyvi bejegyzését;¹¹ a Zrínyi házaspár Borbála Rozália nevű lányának 1657. augusztus 10-én kelt halotti anyakönyvi bejegyzését;¹² a Zrínyi házaspár Katalin nevű lányának 1658. április 6-án kelt halotti

Zrínyi, Bp., 1985, 72; PERJÉS Géza, *Zrínyi Miklós és kora*, Bp., 1965, 211–212; SZÉCHY Károly, *Gróf Zrínyi Miklós (1626–1664)*, IV, Bp., 1900, 47.

4 SZÉCHY, *i. m.*, 47.

5 KOVÁCS, *A lírikus Zrínyi...*, *i. m.*, 256.

6 *Uo.*, 256–257.

7 R. VÁRKONYI Ágnes, *Líra és politika Zrínyi életművében*, ItK, 90(1986), 679.

8 A 17. század közepén, Bécs belvárosában, azaz a „Ring”-en belül még csak öt (Hofburgpfarre, Bürgerspital, Pfarre St. Michael, Dom- und Metropolitanpfarre St. Stephan, Schottenpfarre), a külvárosban, azaz a „Gürtelen” belül pedig további két (Pfarre St. Leopold és Pfarre St. Ulrich) római katolikus plébánia és templom vezetett anyakönyveket.

9 Katholisches Pfarramt Unsere Liebe Frau zu den Schotten in Wien (a továbbiakban: KPSW), Traaungsbuch, Tom. VII, Fol. 176–157.

10 KPSW, Taufbuch, Tom. XIII, Fol. 14.

11 *Uo.*, Tom. XIV, Fol. 46.

12 Katholisches Pfarramt St. Michael in Wien (a továbbiakban: KPSMW), Sterbebuch, Tom. I, Fol. 40.

anyakönyvi bejegyzését;¹³ végül a Zrínyi házaspár Izsák fiának 1659. május 20-án kelt halotti anyakönyvi bejegyzését.¹⁴ Ezen dokumentumok közül most az elsőszülött fiú születéséről és haláláról szóló forrásokról, illetve a bennük található adatokról szeretnék részletesebben szólni.

Zrínyi Izsák német nyelvű keresztelési bejegyzése a schotteni római katolikus plébánia anyakönyvében¹⁵ a következő adatokat tartalmazza:

A keresztelés dátuma:	28 Aprilis 1655 (1655. április 28.)
A megkeresztelt neve:	Isaac (Izsák)
A megkeresztelt apja:	Hochwohlgebohren Herrn Herrn Niclas Grafen von Zerín (Nagyságos Zrínyi Miklós gróf úr)
A megkeresztelt anyja:	Maria Sophia Gräfin von Zerín gebohrene Löblin (Zrínyi grófné született Löbl Mária Zsófia)
A bába:	Martha Öhlerin (Öhler Márta)
A keresztanya:	Frau Maria Margaretha Gräfi[n] von Pötting gebohren Löblin (Pötting grófné született Löbl Mária Margit) ¹⁶

Zrínyi Izsák négyéves korában, 1659-ben hunyt el a császári fővárosban. Erről a szomorú eseményről a bécsi Szent Mihály-plébánia halotti anyakönyvéből szerezhetünk tudomást.¹⁷ Az igen rövid, latin nyelvű bejegyzés mindössze a következő adatokat tartalmazza:

A halálozás dátuma:	[1659] 20 May (1659. május 20.)
Az elhunyt neve:	Ill[ustriss]mi Comitiss de Zernini filius (Méltóságos Zrínyi gróf fia)

Sajnos a fenti halotti anyakönyvi bejegyzésben nincs feltüntetve sem az elhunyt keresztnéve, sem pedig az életkora. Mindezek ellenére szinte bizonyos, hogy a forrásban az 1655-ben született Izsákról van szó. Tudjuk ugyanis, hogy Zrínyinek mindössze két fia volt: Izsák és az 1662-ben született Ádám.

Amúgy a genealógiai kutatásaim során egyértelműen megállapítottam, hogy Zrínyi Miklósnak összesen hat gyermeke volt, nem pedig négy vagy öt, mint azt a különböző irodalmi források közlik. Ők a következők: Zrínyi Mária-Katalin, aki 1652 és 1653 között született, s még 1664-ben is életben volt, mivel neve – mint nyolcéves gyermeké – szerepel a Zrínyi család történetéről 1664-ben írott munkában.¹⁸ Zrínyi Mária Borbá-

13 Uo., Fol. 41.

14 KPSMW, Sterbebuch, Tom. I, Fol. 44.

15 KPSW, Taufbuch, Tom. XIII, Fol. 14.

16 A keresztanya, Franz Eusebius von Pötting grófné született Maria Margaretha von Löbl bárónő az édesanya testvére volt (vö. Friedrich Freiherr von HAAN, *Genealogische Aiszüge aus den beim bestandenem niederösterreichischen Landmarschall'schen Gerichte publicierten Testamenten*, Jahrbuch der k. k. Heraldischen Gesellschaft „Adler”, 1900, 318.

17 KPSMW, Sterbebuch, Tom. I, Fol. 44.

18 Marcus FORSTALL, *A Zrínyi grófok hősi családjának története = A Zrínyiek a magyar... i. m., 370.*

la, aki 1662 előtt született, mivel – mint élő személy – szerepel Zrínyi 1662. április 6-án kelt végrendeletében.¹⁹ Ő azonban már két évvel később nem volt az élők sorában, mivel nincs megemlítve a Zrínyi családról 1664-ben írt munkában.²⁰ Zrínyi Borbála Rozália, aki ismeretlen időpontban született és 1657-ben hunyt el.²¹ Zrínyi Katalin, aki ismeretlen időpontban született és 1658-ban hunyt el.²² Zrínyi Izsák, aki 1655-ben született és 1659-ben hunyt el.²³ Zrínyi Ádám, aki 1662-ben született és a szalánkeméni csatában, 1691-ben halt hősi halált.²⁴

Végül szeretném összefoglalni, hogy a fentebb ismertetett anyakönyvi forrásokból milyen újabb adatokat tudhattuk meg Zrínyi Miklós elsőszülött fiáról.

- 1) Valóban Izsák volt a keresztnéve.
- 2) Nem 1658-ban, hanem 1655 áprilisában született.
- 3) Nem ismeretlen helyen, hanem Bécsben látta meg a napvilágot.
- 4) Valóban 1659-ben tavaszán halt meg, de most már tudjuk az elhalálozás pontos dátumát is, amely május 20-a volt.
- 5) Nem egy-, hanem négyéves korában hunyt el.
- 6) Nem ismeretlen helyen, hanem Bécsben távozott az élők sorából.

19 CSAPODI Csaba, *Zrínyi Miklós végrendelete 1662-ből*, ItK, 58(1954), 331.

20 FORSTALL, *i. m.*, 370–371.

21 KPSMW, Sterbebuch, Tom. I, Fol. 40.

22 *Uo.*, Fol. 41.

23 KPSW, Taufbuch, Tom. XIII, Fol. 14; KPSMW, Sterbebuch, Tom. I, Fol. 44.

24 KPSW, Taufbuch, Tom. XIV, Fol. 46; HAUSNER, *i. m.*, 177–178.